

Ruth

God in het gewone

Ruth 1:18-2:8, 18b-20 en Ruth 4:11b-17

Ds. Ilonka Terlouw | doopdienst Tollebeek | 13 juni 2021

1. Intro: Geloven van generatie op generatie

‘Geprezen zij de HEER’, zeggen de vrouwen tegen Noömi (Ruth 4:14). Er is een kindje geboren, een zoontje. En dat is reden tot vreugde. Het is feest in de straten van het dorpje Bethlehem. De mensen die om Noömi heen staan, zijn blij en opgetogen en prijzen de HEER voor dit nieuwe leven. ‘Moge zijn naam in Israël blijven voortbestaan’ (4:14).

Zo prijzen wij vandaag de HEER hier in de gemeente van Tollebeek. Want er zijn twee kindjes geboren: Mila en Eva. Dat is voor ons reden tot vreugde. Als geloofsgemeenschap staan wij rondom jullie, ouders Richard & Coby, ouders Jurianne & Jacob, heen. En wij kunnen niet anders dan God prijzen voor de geboorte van Mila

en Eva. We wensen hen toe dat hun namen een blijvende plek zullen hebben – zullen voortbestaan – in de gemeenschap van God.

De plek, die Mila en Eva vandaag hebben gekregen in de gemeente van God – een plek die straks heel zichtbaar zal zijn, als hun naam op de dooprol wordt bijgeschreven – is nauw verbonden met hun plek in hun gezin en familie. Mila en Eva zijn gezegend met ouders, grootouders en overgrootouders, die het geloof telkens hebben overdragen. Gods gemeenschap kan niet los gezien worden van de gezinnen en families die, generatie op generatie, die gemeenschap heel concreet gestalte hebben gegeven. Vandaag worden Mila en Eva daarom niet alleen vergezeld door hun papa en mama. Ook hun opa's en oma's zijn vandaag naar de kerk gekomen. En, toch wel heel bijzonder en noemenswaardig, vandaag is ook Eva's overgrootmoeder naar de kerk gekomen. Vier generaties van de familie van Eva zitten vandaag in de kerk.

Soms is het geloof misschien wel heel vanzelfsprekend overgegaan op de volgende generatie. Grootouders en overgrootouders gingen naar de kerk, en vouwden hun handen voor het eten, zongen met hun kinderen voor het slapengaan. Soms vroeg het om bewuste keuzes: de keuze om als ouder je kind te laten dopen, of om je kind naar een christelijke school te sturen. Tijdens het doopgesprek hebben we daar ook over doorgepraat: Wat kan je er zelf als ouder concreet aan bijdragen om je kind te leren geloven?

Tegelijk beseffen we, dat het bovenal te danken is aan Gods genade dat het geloof door deze generaties heen is overgedragen. Want zo vanzelfsprekend is het ook weer niet. En je eigen keuzes als ouder hebben maar beperkte invloed. Mila en Eva hebben hun doop bovenal aan God te danken. Als we nu terugkijken, kunnen we niet anders dan Hem danken voor Zijn werk, via grootouders, opa's en oma's, vaders en moeders, waardoor Zijn goedheid nu ook het leven van Mila en Eva binnenkomt.

'Geprezen zij de HEER' voor dit soort momenten, zoals de doop, die Gods trouw en leiding zichtbaar maken. Het geeft ons kracht en geloof voor al die andere momenten in het leven, waarop Gods trouw en liefde soms heel wat minder concreet aanwezig zijn.

Overgang naar het thema/dilemma van de preek

In het gewone leven, van dag tot dag, in onze gezinnen, op ons werk, op school, kunnen we Gods werk niet altijd aanwijzen. Soms spreek ik met mensen en merk ik dat ze dat wel heel graag zouden willen. Dan hoor je iemand op TV vertellen hoe God ingreep in zijn of haar leven en dan denk je: 'Dat zou ik ook weleens willen meemaken, zo'n ervaring, dat zou zekerheid en duidelijkheid geven, een soort van bewijs van God.' En wie herkent het niet, dat je in momenten van crisis in je leven, wel eens iets duidelijker antwoord zou willen krijgen op je gebed om hulp? Maar het gewone leven van ons, gelovige mensen, is meestal ook maar heel gewoon.

De kunst van het geloven is om Gods werk *in* dat gewone te zien.

2. De grondtonen van het gewone mensenleven

En dat brengt me bij dat boekje Ruth. Ruth gaat namelijk over dat gewone leven. Het beschrijft het wel en wee van een familie, van een doodgewoon gezinnetje, zoals er toen zovelen waren. De familiegeschiedenis van dit gezin is niet heel spannend of bijzonder. Ja, er gebeurt wel het één en ander, maar deze familiegeschiedenis wordt niet gekenmerkt door één of ander bovennatuurlijk wonder of ingrijpen van God. Er vindt geen wonderbare vermenigvuldiging van brood plaats als er hongersnood is in Betlehem. Er vindt geen opwekking van de doden plaats wanneer Noömi's zonen sterven. Noömi en haar schoondochter Ruth hebben geen bijzondere Godservaring, geen visioen en horen ook geen stem uit de hemel die hen zegt wat ze moeten doen.

Nee, **de grondtonen van deze familiegeschiedenis zijn de grondtonen van het gewone, concrete mensenleven**: het gaat om honger en de zoektocht naar werk en inkomen. Verlies staat tegenover nieuwe liefde. Het gaat over schuld, familiebezit en erfenis, om het lot dat je treft. Migratie en remigratie, armoede, sociale gerechtigheid. Teleurstelling en hoop.

Per toeval – zo staat in Ruth 2:3 – komt Ruth terecht op de akker van Boaz, om aren te lezen. Per toeval... Deze samenloop van omstandigheden pakt goed uit voor Noömi. Een ver familielid, een al wat oudere man gaat het leed van de beide weduwen aan het hart. Hij kan het niet over zijn hart verkrijgen niets te doen. Eindelijk zit het Noömi eens mee, zo lijkt het. Nieuwe hoop groeit in het hart van Noömi. Ze is onder de indruk van de trouw van deze man. Wie weet wat dat nog brengen zal? ‘Moge de HEER hem zegenen’, zegt Noömi, ‘want Boaz heeft zijn trouw niet onthouden aan de levenden en de doden’ (2:20).

Zo prijst Noömi de trouw van Boaz. Hij heeft zijn trouw niet aan hen onthouden. Van de trouw van de HEER, de Ontzagwekkende en Zijn rol in haar leven... daar denkt ze zo het zijne van. ‘Mijn God is koning’, zo betekende de naam van haar man Elimelech. Nou, daar was weinig van gebleken. In Betlehem had God niet voorzien in voedsel, en in Moab verloor ze haar hele gezin: haar man en tien jaar later beide kinderen. Tien jaren waarin God haar geen enkel kleinkind geschonken had.

3. Waar is God?

Verlies en nieuwe verwachting, oude boosheid versus respect, kleuren de gang van Noömi's leven. Wie van ons heeft dit soort ervaringen niet? Ook in onze gemeente zijn er mensen die diep verlies met zich meedragen. Ziekte kan je leven ongenadig hard treffen. Je kunt je baan onverwachts kwijtraken en wakker liggen van de zorgen hoe je je gezin moet onderhouden. Je huwelijk loopt op de klippen. **Waar God is, in dat alles? Ook als gelovige weet je dat vaak niet.**

Maar het leven gaat verder en dus ga je weer door. Je moet door. De zoektocht naar geluk is er één van vallen en opstaan. Het vraagt maar al te vaak om je **eigen inzet** en initiatief: zoals Ruth die toch een poging doet inkomen te verwerven en naar het land gaat om aren te lezen. Bij de pakken neerzitten, brengt je nergens. Het vraagt soms om **moed en risico's durven nemen**, zoals toen Noömi Ruth 's nachts naar Boaz stuurde om te kijken of er niet meer uit die relatie te halen was – een gedeelte dat wij niet hebben gelezen. **Soms valt je de goedheid van een ander gewoon toe**, en neemt het leven een keer waardoor je nieuwe vreugde en levenskracht vindt. Zo gaat dat in het leven. Gods rol daarin? Wie zal het zeggen.

Noömi, die kan er eenvoudigweg niet zoveel meer mee, met een God die dat soort dingen toelaat, zoals haar is overkomen. 'Toen ik hier wegging had ik alles, maar de HEER heeft mij met lege handen laten terugkomen. Waarom mij nog Noömi noemen, nu de HEER zich tegen mij heeft gekeerd, nu de Ontzagwekkende me kwaad heeft gedaan?' Van God heeft ze sindsdien niets meer vernomen...

4. God in het gewone

En toch, als we aan het einde van het verhaal lezen over een bruiloft, over een geboorte van een zoontje, de opgetogen kraamvisite en lezen hoe Noömi de jongen op haar schoot neemt: ooit kwam Noömi met lege handen terug, maar die handen zijn weer gevuld! Op dat moment besef je, dat God Noömi niet is vergeten, dat God Ruth nooit uit het oog is verloren. **Als je vanuit dat einde dan nog eens terugkijkt** op alles wat er daarvoor gebeurd is, dan ga je je toch afvragen of het allemaal wel zo toevallig was. Linksom of rechtsom groeit dan de verwondering over de gang van zaken.

En langzaam groeit het besef, dat in de trouw van Boaz, Noömi en Ruth Góds trouw aantreffen. In de moed van Ruth, heeft Gód Noömi bemoedigt. Door Boaz plan,

plande Gód de toekomst van Noömi en Ruth. Góds heil was werkzaam in het leven van Noömi en Ruth via juridische regels rondom zwagerhuwelijken en via de sociale verplichtingen van familie om schuld van familieleden te ‘lossen’.

Hoe geeft God leiding aan ons leven? Het bemoedigende antwoord van dit boekje is, dat God in de gang van het leven op tientallen manieren aan het werk is. Je staat er nooit alleen voor. Dit boekje toont, als geen ander gedeelte in de Bijbel, dat God werkzaam is in het gewone, in het menselijke. Dát werk van God, dat zie je vaak niet als je er zelf midden in zit. Je doet gewoon je best. Toevallig liep het zo, met dit of dat, zoals Ruth en die akker van Boaz. Gods leiding daarin is voor ons maar al te vaak verborgen. Ik kan je ook niet uitleggen hoe dat dan werkt. We kunnen er alleen maar op vertrouwen dát het zo is. En verder, geduld hebben tot we achterom kunnen kijken en Gods hand kunnen ontwaren. Of: totdat ánderen Gods hand ontwaren. Want, omstanders, buren, mensen van buitenaf, die herkennen Gods hand soms eerder in de gang van ons leven, dan wijzelf.

Zo gaat het in het leven van Noömi in ieder geval. De vrouwen die haar welkom heetten in Betlehem, werden door Noömi aanvankelijk het zwijgen opgelegd: ‘De Ontzagwekkende heeft me kwaad gedaan!’ zo riep Noömi. Aan het eind van het boekje laten deze buurvrouwen opnieuw van zich horen: ‘Geprezen zij de HEER. Hij, Noömi,’ zo drukken ze haar op het hart, ‘Hij heeft jou vandaag iemand gegeven die voor je zal zorgen. Dit kind zal je levensvreugde teruggeven.’ Het lost de vraag van het leed dat Noömi is overkomen niet op, maar het vult wel de leegte die dat leed in haar leven teweegbracht. In haar armen ligt weer een kind. De omstanders loven God en getuigen van wat zij van Hem zien: Gods heil dat zich op een verrassende wijze weer een weg heeft gebaand in het leven van deze familie.

Daarin zit wat mij betreft een **aanmoediging** en uitnodiging voor ons allemaal, **om als gemeente van Jezus Christus met elkaar telkens weer het geloofsgesprek aan te gaan.**

Soms ziet een omstanders, een buitenstaander, Gods hand immers nog scherper en nog eerder in je leven dan je het zelf ziet. Het bracht bij mij iets in herinnering, van vorig jaar: het filmpje dat we opnamen voor de kerkdienst op moederdag. Daarin vertellen (doopmoeder) Coby en haar moeder Adrie Leijten over wat moeder zijn voor hen betekent en welke plek het geloof daarin heeft. Aan het einde vertelde jij, Adrie, hoe het je had stilgezet, toen iemand je had aangesproken en zei: ‘Weten jullie wel, dat jullie met 4 generaties in de kerk zitten?’ Zó mogen wij elkaar bemoedigen en wijzen op Gods zegen in ons leven, groot of klein.

5. Slotwoorden

Beste ouders, beste gemeenteleden en kerkgangers, de Bijbel staat vol verhalen van Gods grote daden van schepping en verlossing, van de wonderlijke geboorte van Johannes en Jezus Christus, en het open graf op paasmorgen. **Dit boekje van Ruth, het is zo klein, daar blader je al snel voorbij. Onbetekenend?** Ik denk, dat het heel betekenisvol is, wat we hier lezen. **Het sluit zo goed aan bij hoe wij in deze tijd God vaak ervaren, of juist, beter gezegd, God niet ervaren.** Het mag jullie het vertrouwen geven, dat God aanwezig is en Zijn werk doet, waar mensen zich inzetten voor elkaar, zich verbinden aan elkaar, waar mensen hun trouw de ander niet onthouden, moed en durf tonen, verantwoording nemen voor elkaar. Lieve broeders en zusters, God is op zoveel plekken aan het werk! In en door het gewone heen, doet Hij buitengewone dingen.

De trouw en inzet en durf van deze mensen, van Ruth, Boaz en Noomi, leidt tot de geboorte van Obed, die de vader is van Isai, de vader van de grote koning David, de voorvader van koning Jezus. Onderschat Gods werk in en door jou leven heen dus niet. Onze inzet, jouw trouw in de gewone dingen, in het goede waar wij ons hard voor maken, het is diepgaand betekenisvol. Daarin, daardoorheen verwezenlijkt God de komst van Zijn Koninkrijk.

Extra: Overeenkomsten tussen Tamar en Ruth

(n.a.v. vorige preek over Tamar)

Tamar is één van ‘de meest onbijbelse verhalen,’ zoals een kerkganger het omschreef. Bij Ruth denken we aan één van de vriendelijkste en verrukkelijkste boeken uit het Oude Testament. Toch zijn de overeenkomsten tussen beide verhalen frappant, té frappant om te negeren.

- Begin: Twee gezinnen die de Joodse omgeving verlaten, en **af dalen** naar heidense oorden. Juda naar de Kanaänieten; Noömi naar Moab.
- Een ‘**buitenhuwelijk**’ vindt plaats. Er wordt getrouwd met heidense dames.
- **Twee zonen die sterven**.
- Schoondochters die **kinderloos** achterblijven.
- Beide schoondochters wordt gezegd **terug te gaan** naar hun ouderlijk huis.
- **Weduwschap**: Tamar is ertoe veroordeeld; Ruth is ‘vrijwillig weduwe’.
- **Loyaliteit van de vrouwen** aan hun schoonfamilie.
- Een **leviraatshuwelijk** (zwagerhuwelijk).
- Stoutmoedig gedrag; het **risicovolle initiatief van de vrouwen** om de echtgenoot in spé aan de haak te slaan. Tamar: verkleedt zich als dame van lichte zeden; Ruth maakt zich op als bruid en kruipt onder de dekens bij Boaz.
- Beide vrouwen worden in het verhaal door de man **geprezen om hun deugdzaamheid**: Juda zegt over Tamar dat zij rechtvaardig is. Boaz zegt over Ruth dat zij trouw is.

“Twee vrouwen aan de uiterste rand van Israëls volksgemeenschap worden uitgekozen voor heldinnenrollen. Vrouwen, kinderloze weduwen, buitenstaanders. Ze hebben geen andere macht dan hun morele moed. Daarmee hebben ze hun naam geschreven in de joodse geschiedenis als rolmodellen die het koningschap hebben voortgebracht – om ons eraan te herinneren, zo we het al mochten vergeten, dat

ware koningschap gegrond is in liefde en trouw, en dat grootheid vaak daar bestaat waar we haar het minst verwachten.” Citaat uit: Jonathan Sacks, *Genesis, boek van het begin* (Middelburg: Skandalon, 2020) p. 231.

